

ข่าวประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๑๑๔ สุขุมวิท ๒๓ แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐ โทรศัพท์ ๐-๒๖๔๙-๕๐๐๐
ภายใน ๑-๕๖๖๖ โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๒๒๕๔-๐๓๑๑

ข่าวจากหนังสือพิมพ์มติชน ฉบับประจำวันที ๒ เดือนตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๗ หน้า ๑๗ มูลค่าข่าว ๙๑๗,๕๕๐.-

ศูนย์สารสนเทศและการประชาสัมพันธ์ ได้จัดระบบข่าวสื่อสิ่งพิมพ์ สนใจดูที่ได้ <http://news.swu.ac.th/newsclips/>

เพื่อนบ้านอาเซียน เรียนรู้ผ่านศิลปกรรมโบราณ

ประตู "งอนโณ" ที่กำแพงเมืองโบราณ พระนครศรีอยุธยา สะท้อนวิถีชีวิต

รายงานโดย **พันธุ์ทิพย์ ธีระเนตร**

การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม---3 เสาหลักของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ที่กำลังจะเกิดขึ้นใน พ.ศ. 2558 หรือเพียงไม่กี่ปีข้างหน้า คือสิ่งที่กระตุ้นเตือนให้เราหันมาเรียนรู้เรื่องราวของตนเองและเพื่อนบ้าน ซึ่งอยู่ร่วมกันในภูมิภาคนี้มาแต่อดีตกาล ครั้งยังไม่มีคำว่ารัฐชาติและเส้นพรมแดน

ศิลปกรรมโบราณ คือหนึ่งในร่องรอยหลักฐานสำคัญที่สะท้อนถึงความคิดความเชื่อของบรรพชนอันชาญฉลาด

ทำความเข้าใจ ทั้งในความเหมือน และความแตกต่าง อย่างมีเหตุและผล

นี่คือที่มาของหนังสือชุด "เรียนรู้เพื่อนบ้าน ผ่านศิลปกรรมโบราณ" ซึ่งจะพาไปดำดิ่งสู่ความงาม ความรู้ ความจริงเกี่ยวกับงานศิลปะแห่งอนุภาคนี้อย่างลึกซึ้ง

ศิลปะเพื่อนบ้าน ผลงานอันลุ่มลึก

นับแต่ "ประวัติศาสตร์ศิลปะประเทศไทยใกล้เคียง อินเดีย ลังกา ขวา จาม ขอม พม่า ลาว" คำว่าที่เข้าขั้นคลาสสิกของหม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล ซึ่งนิพนธ์ไว้ตั้งแต่ก่อน พ.ศ. 2500 โดยให้เป็นแนวทางศึกษาศิลปะเพื่อนบ้านกันเรื่อยมา

พระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ภาพสลักปูนดำ จากปราสาทนครวัด แสดงถึงความชำนาญของช่างที่สลักเสลาได้อย่างงดงามราวกับเนรมิต

ปราสาทขยานของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 7 เมืองพระนครหลวง กัมพูชา เป็นแหล่งและเอกลักษณ์เฉพาะตัวของศิลปะขยานที่ผู้คนทั่วโลกต่างหลงใหล

ก็ยังไม่มีตำราชุดใดที่ให้ความรู้ในด้านนี้อย่างลุ่มลึกอีกเลย เป็นเวลานานหลายสิบปี

จนกระทั่งภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร จัดทำชุดตำราความรู้ เรื่อง “ศิลปกรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ประกอบด้วย 5 ศิลปะ ได้แก่ ศิลปะเวียดนามและจาม ศิลปะเขมร ศิลปะพม่า ศิลปะลาว และศิลปะชวา ซึ่งทั้งหมดนี้ทางสำนักพิมพ์มติชนได้นำมาจัดพิมพ์ โดยแยกเป็น 5 เล่ม 5 ศิลปะ เพื่อให้

ง่ายต่อการอ่านและทำความเข้าใจ แต่ละเล่มประกอบด้วยเนื้อหาหลัก 4 ส่วน ได้แก่ ประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม, ประวัติศาสตร์ศิลปะ, แหล่งเรียนรู้และสถานที่สำคัญ, ความสัมพันธ์ทาง

ด้านประวัติศาสตร์ศิลปะกับดินแดนไทย

ปัจจุบันพิมพ์แล้วเสร็จพร้อมให้อ่านกันแล้ว 2 เล่ม

ได้แก่ ศิลปะเวียดนามและจาม กับศิลปะเขมร (อีก 3 เล่มจะทยอยออกสู่สายตาในช่วงปลายปีนี้จนถึงต้นปีหน้า)

‘ศิลปะเวียดนามและจาม’ในนามของความต่าง ภาพร่างของความเป็นหนึ่งเดียว

เวียดนาม และจาม อาจเป็นคำที่ไม่คุ้นหู แต่ถ้าย้อนกว่า 2 คำนี้คือชื่อกลุ่มคนส่วนใหญ่ในดินแดนที่เราเรียกว่าประเทศเวียดนาม ก็เป็นอันเข้าใจได้ในทันที ประเทศดังกล่าวมีชื่ออย่างเป็นทางการว่าสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงสุดของคาบสมุทรอินโดจีน

ดินแดนนี้มีพัฒนาการอันยาวนานย้อนหลังกลับไปตั้งแต่ยุคหินเก่า ประกอบด้วยผู้คนหลากหลาย ทั้งเวียดนาม (หรือเหวียด) จาม ไต หน่ง กลุ่มที่มีบทบาทสูงสุดคือเวียดนามและจาม ซึ่งตั้งอาณาจักรของตนเองขึ้นมา

พวกเวียด อยู่ทางเหนือ พวกจาม อยู่ทางใต้ ต่างมีความรุ่งเรืองทั้งด้านการเมืองการปกครอง รวมถึงด้านเศรษฐกิจ ศิลปะและวัฒนธรรม ที่ถือเป็นรากฐานมาสู่คนเวียดนามในปัจจุบัน รวมถึงแพร่เข้ามาในประเทศไทยผ่านผู้คนที่ย้ายเข้ามาในแดนสยาม

ดร.อิทธิชัย ไชยพจน์พานิช อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้เขียน ได้พาไปทำความเข้าใจในผู้คนผ่านศิลปะเวียดและจาม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมในเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้มีที่มาและพัฒนาการที่แตกต่างกันอย่างเด่นชัด กล่าวคือ อาณาจักรเวียดทางตอนเหนือมีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมจีน ในขณะที่อาณาจักรจามได้รับอิทธิพลจากอินเดีย ทว่าแม้จะต่างกันอย่างไร ในที่สุดแล้วศิลปะทั้งสองก็ล้วนหล่อหลอมมาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตคนเวียดนามในปัจจุบัน

ไม่เพียงเท่านั้น หากลองหันมามองศิลปกรรมในไทยเอง ก็พบว่าไม่น้อยที่แสดงถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวัฒนธรรมเวียดนามไล่มาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นกลองมโหระทึก ตุ่มหัวสัตว์ที่เรียกว่าลึงจือ

มาจนถึงสถาปัตยกรรมที่ส่งอิทธิพลสู่ศาสนาสถานได้และอิสาน เช่น ลักษณะเสาที่มีการเจาะช่องอันเป็นรูปแบบของศิลปะจาม อย่างที่ปรากฏในวัดแก้ว อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี ที่สร้างขึ้นเมื่อกว่า 1,000 ปีมาแล้ว และพระธาตุพนม อ.เมือง จ.นครพนม เป็นต้น

เชียบเข้ามาใกล้ ในสมัยกรุงธนบุรี-รัตนโกสินทร์ ก็มีวัดอนัมนิกายหลายแห่งในกรุงเทพฯ อาทิ วัดอนัมนิกายาราม ย่านบางโพ และวัดสมณานัมบริหาร ย่านสะพานขาว คำว่าอนัมนิกาย หมายถึงนิกายที่มาจากดินแดนอันม อันเป็นชื่อหนึ่งของอาณาจักรเวียด ซึ่งนับถือพุทธศาสนาแบบมหายาน วัดเหล่านี้คนไทยมักเรียกติดปากว่า “วัดญวน” ซึ่งหมายถึงวัดของชาวญวนหรือชาวเวียดนามนั่นเอง

นับได้ว่าศิลปะเวียดและจามส่งผลต่อศิลปกรรมในไทยอย่างไม่ขาดสาย

ทั้งหมดนี้ ถูกบอกเล่าอย่างละเอียดลึกซึ้งด้วยความเชี่ยวชาญของ ดร.อิทธิชัย ซึ่งจบการศึกษาระดับปริญญาเอกในสาขาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน (ทุนพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี) จึงมีทั้งความชำนาญในเชิงวัฒนธรรมจีนที่ส่งอิทธิพลต่อศิลปะเวียด และความแม่นยำทางภาษา นับเป็นจุดแข็งอีกประการหนึ่งของงานเขียนเล่มนี้

‘ศิลปะเขมร’ชัดเจนในตัวตน

หนึ่งมิติชัดใกล้ของดินแดนไทยอย่างกัมพูชา มีทั้งประวัติศาสตร์อันรุ่งโรจน์ และศิลปะอันงดงามเกินบรรยาย สะท้อนถึงความรุ่งเรืองแห่งอาณาจักรเก่าแก่ที่มีความเป็นมายาวนาน การก่อกำเนิด พัฒนาการ ลัทธิ ศรัทธา ความยิ่งใหญ่ และโรยรา

สิ่งเหล่านี้ถูกบอกเล่าอย่างมีสีสันผ่านข้อมูลด้าน

เขียนรูปประติมากรรมบ้าน ผ่านศิลปกรรมโบราณ

เขียนรูปประติมากรรมบ้าน ผ่านศิลปกรรมโบราณ

ศิลปะเวียดและจาม
ART & CULTURE

ศิลปะเขมร
ART & CULTURE

ดร. อิทธิชัย ไชยพจน์พานิช

ผศ. ดร. รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง และ ผศ. ศานติ ภักดีคำ

(ซ้าย) ศิลปะเวียดและจาม โดย ดร.อิทธิชัย ไชยพจน์พานิช

(ขวา) ศิลปะเขมร โดย ผศ.ดร.รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง และ ผศ.ดร.ศานติ ภักดีคำ

ศิลปกรรมโบราณที่ ผศ.ดร.รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร และ ผศ.ดร.ศานติ ภักดีคำ ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก สาขาวิชาภาษาเขมร คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ร่วมกันเรียบเรียงขึ้น

โดยปูพื้นฐานตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ซึ่งมีวัฒนธรรมกองขยะเปลือกหอยที่รู้จักกันในเขตโดนเลสาบ (ทะเลสาบ) จนเข้าสู่ประวัติศาสตร์ยุคแรกๆ อย่างอาณาจักรฟูนาน (ฟูนัน) และเจนละ (เจนละ) บริเวณปากน้ำมูล-ลุ่มน้ำโขง แล้วมาถึงประวัติศาสตร์กัมพูชาสมัยเมืองพระนคร และหลังเมืองพระนคร ตามลำดับ

ซึ่งในแต่ละยุคสมัยได้ปรากฏรูปแบบศิลปะหลากหลาย มีชื่อเรียกต่างๆ ทั้งที่ไม่คุ้นหู อย่างศิลปะพนมดา สมโบร์ ไพรกุก ไพรเมง บาเค็ง ฯลฯ และศิลปะที่คุ้นหู เพราะมีปราสาทอันโด่งดังในชื่อเดียวกัน

อาทิ ศิลปะนครวัด (พ.ศ.1650-1720) ที่มีตัวอย่างเด่น

คือปราสาทนครวัดอันยิ่งใหญ่ ในขณะเดียวกันก็ประณีตอ่อนช้อยด้วยภาพสลักที่ตระการตาราวกับเนรมิต มากกว่าถูกสลักเสลาด้วยฝีมือมนุษย์

ศิลปะบาเยน (พ.ศ.1720-1780) อันเป็นที่รู้จักผ่านปราสาทบาเยนซึ่งมียอดเป็นรูปใบโพธิ์ขนาดใหญ่ ที่สันนิษฐานว่าอาจเป็นพระพักตร์ของพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร หรือพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ในเชิงสัญลักษณ์ของพระราชอำนาจและพระมหากษัตริย์คุณที่แผ่ไปทั่วราชอาณาจักร

ความน่าสนใจอีกประการหนึ่งของหนังสือเล่มนี้คือการที่ไม่หยุดไว้เพียงศิลปะเขมรในประเทศกัมพูชา หากแต่รวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับศิลปะเขมรที่ปรากฏในดินแดนไทย รวมถึงอิทธิพลของศิลปะเขมรต่อ

นางรำ จากปราสาทหมีเซิน (ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเมืองดานัง เวียดนาม)

ศิลปะไทย อาทิ พระปรางค์ในสมัยอยุธยา จึงช่วยให้มองเห็นถึงความสัมพันธ์และการรับ-ส่งทางวัฒนธรรมที่มีต่อกัน

หนังสือเล่มนี้ เป็นตัวอย่างที่แสดงถึงการรวมตัวของผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ต่างๆ อย่าง ผศ.ดร.รุ่งโรจน์ ซึ่งเจนจัดด้านประวัติศาสตร์ศิลปะเขมร เจ้าของพ็อคเก็ตบุ๊ก “ปราสาทขอมในดินแดนไทย” ซึ่งตีพิมพ์มาแล้วถึง 2 ครั้ง ส่วน ผศ.ดร.ศานติ คือผู้เชี่ยวชาญอันดับต้นๆ ของวงวิชาการไทยในด้านอักษร ภาษาและจารึกเขมร ซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญอย่างยิ่งต่อประวัติศาสตร์กัมพูชา อันส่งผลถึงการแบ่งยุคสมัยทางศิลปะ

เนื้อหาจึงเข้มข้น ทั้งยังสะท้อนถึงตัวตนของศิลปะกัมพูชาได้อย่างแจ่มชัด

ข้อมูลแน่น แต่อ่านง่าย สไตล์ ‘ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ’

หนังสือชุดเรียนรู้เพื่อนบ้าน ผ่านศิลปกรรมโบราณ

เป็นผลงานที่ผ่านการค้นคว้าอย่างละเอียด ลึกซึ้ง เพราะเขียนขึ้นโดยคณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

แต่ในความลึกซึ้งและข้อมูลหลักฐานที่มีเป็นจำนวนมากและซับซ้อน ได้ถูกนำมาปรับปรุงให้อ่านง่าย พร้อมด้วยภาพประกอบและแผนผังจำนวนมากที่มีคำอธิบายได้ภาพอย่างสอดคล้องกับเนื้อหา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ทำความเข้าใจได้โดยง่าย เหมาะสำหรับทุกคนที่สนใจงานศิลปะเพื่อนบ้าน แม้ไม่มีพื้นฐานความรู้ก็ไม่น่ายากต่อการเริ่มต้น

นอกจากนี้ ยังมีการใช้ พ.ศ. แทนศัฟท์ทางวิชาการอย่างพุทธศตวรรษ รวมถึงการปูพื้นฐานความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ลัทธิ ความเชื่อ และการเชื่อมโยงกับศิลปกรรมในประเทศไทยและอาเซียน จึงทำให้มองเห็นถึงภาพรวมของความสัมพันธ์ที่มีต่อกันอย่างใกล้ชิด

มาเรียนรู้ศิลปกรรมโบราณเหล่านี้ เพื่อเข้าใจเรื่องราวของชาวอุษาคเนย์ “เพื่อนบ้าน” ของเราไปพร้อมๆ กัน